

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Oprichting vleesvarkensbedrijf Mts. Loohuis-Hagedoorn, gemeente Tubbergen

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

22 oktober 2008 / rapportnummer 2148-25

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

Maatschap Loohuis-Hagedoorn heeft het voornemen haar bedrijf te verbreden en naast de huidige melkveehouderij een vleesvarkenshouderij op te starten. De nieuwe locatie voor de vleesvarkenshouderij betreft een nu nog onbebouwd perceel aan de Witteveenseweg ongenummerd te Geesteren. Binnen een termijn van tien jaar wil men hier twee nieuwe stallen realiseren voor het houden van in totaal 8.736 varkens.

Hiervoor wordt bij het bevoegd gezag, het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Tubbergen, een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer (Wm) aangevraagd. Voor de besluitvorming over de aanvraag van deze vergunning wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

In dit richtlijnenadvies geeft de Commissie¹ aan welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als het MER niet op onderstaande punten in gaat.

- De invloed van het voornemen op de ammoniakbelasting is van groot belang voor kwetsbare natuur. Geef in het MER daarom de toekomstige ammoniakemissie en -depositie van het bedrijf en beschrijf de gevolgen daarvan.
- Met het voornemen wordt in het gebied extra geur geëmitteerd. Geef in het MER de individuele bijdrage van het bedrijf aan de toekomstige geurhinder.
- De landbouw heeft een aandeel van ongeveer 20% in de Nederlandse fijn stofemissie. Beschrijf de stofemissie en het effect ervan op de stofconcentratie in de directe omgeving van het initiatief.

Om deze hoofdpunten goed te kunnen beoordelen is van belang dat het MER bevat:

- een zelfstandig leesbare samenvatting, die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van een duidelijke schaal en legenda. Op het kaartmateriaal zijn in ieder geval kwetsbare natuurgebieden en geurgevoelige objecten aangegeven. Geef ook helder de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;
- een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

2. LEESWIJZER

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie doet in hoofdstuk 3 aanbevelingen over de procedurele en beleidsmatige kaders voor dit project. In hoofdstuk 4 zet de Commissie uiteen welke alternatieven en varianten in het MER onderzocht moeten worden. Hoofdstuk 5 behandelt de milieueffecten.

¹ Voor de werkwijze, samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens, zie bijlage 1.

3. ACHTERGRONDEN

3.1 Probleemstelling en doel

De aanleiding en motivatie voor het voornemen staan beschreven in hoofdstuk 3.1.3 van de Startnotitie. Dit kan overgenomen worden in het MER.

3.2 Wettelijk kader en beleidskader

De startnotitie geeft een overzicht van het wettelijk kader en het beleidskader². In de beschrijving van beleid en regelgeving ontbreken de volgende zaken, die expliciet in het MER behandeld moeten worden:

- Wet geluidhinder;
- Handreiking industrielawaai en vergunningverlening;
- Verdrag van Malta/ Wet op de archeologische monumentenzorg;
- Nota Ruimte/ Nota Belvédère in verband met Nationale landschappen³;
- Relevante provinciale plannen zoals Streek- en milieuplannen en verordeningen, cultuurhistorische waardenkaart, reconstructieplan en gebiedsplan⁴;
- De rapportage Stallucht en planten.

Werk in het MR het wettelijk kader en het beleidskader verder uit, vooral wat betreft de randvoorwaarden die wetgeving en beleid stellen aan het voornemen.

Hierbij dient in het bijzonder -ook gelet op het feit dat niet duidelijk is op welk moment de vergunningaanvraag zal worden ingediend- rekening te worden gehouden met:

- de Wet ammoniak en veehouderij (Wav), recente wijzigingen hierin (zoals de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot ammoniakemissie huisvesting veehouderij⁵ ('Besluit huisvesting') en de voorziene veranderingen in de bij de Wav behorende regeling;
- de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot ammoniakemissie huisvesting veehouderij⁶ ('Besluit huisvesting');
- de actuele ontwikkelingen rond het kader voor ammoniak en Natura 2000⁷. De Commissie adviseert de ontwikkelingen op de voet te volgen en te zorgen dat het MER op dit punt een uitwerking kent die op het tijdstip van daadwerkelijke vergunningverlening passend is binnen beleid en regelgeving;

² In tegenstelling tot wat in de startnotitie staat, schrijft de Wet milieubeheer het toepassen van de best beschikbare technieken en eisen aan luchtkwaliteit voor.

³ De locatie ligt binnen het Nationaal landschap Noordoost-Twente.

⁴ Zienswijzen nr. 2,5,8,9,10 en 11 gaan in op het weidevogelgebied waar het plangebied onderdeel van is. De provincie wijst hierbij op het aspect openheid en bij het bouwen rekening te houden met bestaande structuren.

⁵ Het besluit is op 28 december 2005 gepubliceerd in het Staatsblad 2005, nr. 675. Op 1 april 2008 is het Besluit huisvesting inclusief wijziging in werking getreden.

⁶ Het besluit is op 28 december 2005 gepubliceerd in het Staatsblad 2005, nr. 675. Op 1 april 2008 is het Besluit huisvesting inclusief wijziging in werking getreden.

⁷ De Commissie wijst op een recente uitspraak door de voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (200800289/1, 26 maart 2008) en de brief van de minister van LNV over het Toetsingskader ammoniak en Natura 2000. Gezien de strekking daarvan adviseert de Commissie in het MER in ieder geval uit te gaan van het vigerende wettelijke kader gesteld door de Natuurbeschermingswet 1998.

- de IPPC-omgevingstoets⁸. Ga ook in op de BREF⁹ voor intensieve veehouderijen en de overige documenten uit de Regeling aanwijzing BBT-documenten.

3.3 Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de aangevraagde Wm-vergunning. Indien er sprake kan zijn van significant negatieve gevolgen voor de in de omgeving gelegen Natura 2000-gebieden is ook een Natuurbeschermingswetvergunning benodigd (zie paragraaf 5.5.6 van dit advies). Voorafgaand aan de start van de daadwerkelijke oprichting en exploitatie, is mogelijk een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en faunawet¹⁰ (zie paragraaf 5.5.6 van dit advies). Beschrijf in het MER of dit het geval is.

3.4 Plan-m.e.r. en besluit-m.e.r.

De ontwikkelingskaart in het bestemmingsplan geeft de gemeente de mogelijkheid middels een wijzigingsprocedure (ex artikel 3.6, lid 1, onder a Wro) deze locatie als bouwperceel op te nemen.

De noodzakelijke planwijziging is op grond van het nieuwe Besluit m.e.r., zoals dat geldt sinds 28 september 2006 en nadien enkele malen gewijzigd is, plan-m.e.r.-plichtig. De Commissie adviseert bevoegd gezag en de initiatiefnemer in overleg te treden over de wijze waarop besluit-m.e.r. en plan-m.e.r. worden uitgevoerd en deze procedures zo mogelijk met elkaar te combineren.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Inleiding

In de startnotitie wordt in hoofdstuk 3.1 een beschrijving gegeven van het voornemen. Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu.

Een situatieschets van het plangebied en een breder studiegebied, waarin bebouwing en ecologisch gevoelige gebieden opgenomen zijn, moet onderdeel vormen van de beschrijving.

⁸ Dit volgt uit de van toepassing zijnde IPPC-richtlijn. IPPC is de afkorting van Integrated Prevention Pollution and Control. Het van toepassing zijn van deze richtlijn betekent dat emissies naar bodem, water en lucht moeten worden voorkomen en, wanneer dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk worden beperkt.

⁹ Deze BREF (Best available technology reference document) is gebaseerd op de IPPC-richtlijn.

¹⁰ Om te bepalen of een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig is dient een inventarisatie van de ruimtelijke verspreiding van alle in het studiegebied voorkomende relevante soorten te worden gemaakt. Afhankelijk van de conclusie is er mogelijk een ontheffingsverzoek op grond van artikel 75 Ffw noodzakelijk.

4.2 Voornemen

De Commissie vraagt om in het MER een eenduidige beschrijving van het voornemen op te nemen met daarbij in ieder geval aandacht voor:

- de grootte van het bouwblok;¹¹
- het aantal te realiseren dierplaatsen in relatie tot het aantal te houden dieren;
- de uitvoering van de inrichting inclusief beschikbare oppervlaktes en leefoppervlaktenormen¹², rekening houdend met de vigerende welzijnswetgeving en het gekozen voersysteem;
- de plaatsing en hoogte van de emissiepunten en, ingeval van de toepassing van luchtwassers, ook de dimensionering van het luchtwassysteem¹³, in relatie tot de voorgenomen omvang van het bedrijf. Geef de milieuvoren – nadelen van het toe te passen systeem;
- een duidelijke tekening van de stallen, inrichting en installaties, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. Hierbij dient ook de ziekenboek als zodanig duidelijk en herkenbaar te zijn aangegeven. In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) aangegeven worden;
- hoe de dieren zullen worden gevoerd (droogvoer of brij) en of er naast mengvoer ook andere voedercomponenten worden aangevoerd;
- hoeveel bijproducten en welke soort bijproducten worden opgeslagen binnen de inrichting. Bepaal tevens de jaarlijkse doorzet van deze producten.

Neem in het MER een overzicht op van de beoogde fasering en planning.

4.3 Referentiesituatie

De milieueffecten van het voornemen moeten vergeleken worden met de huidige milieubelasting op de projectlocatie. De referentiesituatie is het huidige gebruik op de locatie.

Er staat nu nog geen veehouderijbedrijf op deze locatie, waardoor vrijwel iedere ingreep een verslechtering van de plaatselijke milieusituatie zal betekenen. Daarom is het van groot belang om in de beschrijving van de voorgenomen activiteit expliciet te maken welke maatregelen de initiatiefnemer treft om de milieueffecten te minimaliseren.

¹¹ Zie ook zienswijze nr. 8 waarin gewezen wordt op een benodigde onderbouwing van bouwblokken groter dan 3 hectare.

¹² Hierbij dient rekening te worden gehouden met het Varkenbesluit.

¹³ Voeg daarbij een detailtekening inhoudende een lengte- en dwarsdoorsnede van de te realiseren luchtwasser.

4.4 Alternatieven

De startnotitie beschrijft het voornemen. Een toegevoegde waarde van een MER is gelegen in het geven van inzicht in de milieuconsequenties van het voorkeursalternatief ten opzichte van een meest milieuvriendelijk alternatief (mma), eventuele andere alternatieven en een referentiesituatie.

Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de essentiële punten waarop, dan wel de mate waarin, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven¹⁴ verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid. Per alternatief dient aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuze ten grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, overwegingen omtrent bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid.

Alle alternatieven dienen te voldoen aan de eisen van de IPPC-richtlijn. De belangrijkste eis uit deze richtlijn en de Wet milieubeheer is dat de best beschikbare technieken (BBT)¹⁵ worden toegepast. Hierbij dienen alle BBT-maatregelen uit de van toepassing zijnde BBT-documenten conform de Regeling aanwijzing BBT-documenten te worden beschouwd.

Hoewel geen verplicht onderdeel voor het MER, adviseert de Commissie inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven. Dit geeft meer inzicht in de haalbaarheid van de alternatieven.

Vorm

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt.

4.5 Meest milieuvriendelijk alternatief

Werk in het MER het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) uit. Het mma moet uitgaan van de technisch gezien maximaal haalbare mogelijkheden en technieken ter bescherming en/of verbetering van het milieu. Dit kan verder gaan dan de inzichten in de huidige beoordelingskaders. Ook moet het mma realistisch zijn en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Bij de ontwikkeling van het mma adviseert de Commissie om primair aandacht te besteden aan maximale reductie van de uitstoot van ammoniak, van geur en van stof, door de volgende maatregelen af te wegen:

- toepassing van een (gecombineerd) luchtwassysteem waarin een combinatie van ammoniak, geur en fijn stof met een hoog rendement kan worden verwijderd;

¹⁴ Het initiatief betreft een nieuwe inrichting waarvoor mogelijk een vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk is. Gezien de aanwezigheid van voor ammoniak gevoelige Natura 2000-gebied(en) in de omgeving adviseert de Commissie om als alternatief ook een 95% luchtwasser mee te nemen.

¹⁵ Op basis van de Engelse term wordt ook wel gesproken van het BAT-vereiste ('best available techniques'). Dit begrip is opgenomen in Wm artikel 8.11 lid 3. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Inrichtingen en vergunningenbesluit (Ivb), artikel 5a.1 (Stb. 2005, 527).

- zodanige plaatsing van emissiepunten, zowel in het verticale als in het horizontale vlak, dat de geurhinder zo laag mogelijk en/of de verspreiding van ammoniak en fijn stof zo optimaal mogelijk is;
- een emissiearm huisvestingssysteem, in combinatie met een luchtwasser.

Betrek in de uitwerking van het mma ook het aspect dierenwelzijn.

De Commissie adviseert om het mma duidelijk te omschrijven en keuzes die hebben geleid tot het mma in het MER te onderbouwen. Daarbij merkt zij op dat er in de referentiesituatie sprake is van een overbelasting van ammoniak op de aanwezige EHS en Natura 2000-gebieden¹⁶.

5. MILIEUASPECTEN

5.1 Algemene opmerkingen

Bij de beschrijving van milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bepaal de ernst van de gevolgen voor het milieu in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigerende¹⁷ en compenserende maatregelen¹⁸;
- per milieugevolg moet worden beschreven of deze onomkeerbaar is;
- expliciet moet aandacht worden besteed aan cumulatie van effecten op met name kwetsbare natuur¹⁹;
- gevolgen kunnen zowel negatief als positief van aard zijn.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op ammoniak, geur en fijn stof. Voor de overige punten kan volstaan worden met een kwalitatieve beschrijving van de effecten.

5.2 Ammoniak

In het MER moet aangegeven worden waar de voor verzuring gevoelige gebieden²⁰ liggen, wat de afstand tot de inrichting is, of hier sprake is van nadelige gevolgen van het voornemen en in het bijzonder of er sprake kan zijn van significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Ga daarbij in het bijzonder in op het EHS gebied 'Schulterwolde' en het Natura 2000-gebied 'Engbertsdijkswenen' alsmede op de Natura 2000-gebieden 'Springendal en Dal van de Mosbeek', 'Wierdenseveld' en 'Lemselermaten'. Beschrijf daartoe in het MER:

- de te verwachten achtergronddepositie van de omliggende natuurgebieden volgens de autonome ontwikkeling. Gebruik voor de bepaling van de ach-

¹⁶ Bijvoorbeeld voor het nabij gelegen Natura 2000-gebied Engbertsdijkswenen gelden instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen 'actieve'-en 'herstellende hoogvenen' met een kritische depositiewaarde van 400 mol N ha⁻¹ jaar⁻¹ (bron: H. van Dobben & A. van Hinsberg, 2008. *Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1654).

¹⁷ Bij mitigeren kan gedacht worden aan het verminderen van landschappelijke effecten door het landschappelijk inpassen van een bedrijf, of het verminderen van geluidsemissie door in pandig laden en lossen.

¹⁸ Een voorbeeld van compensatie is het aanvullen van verloren natuur met nieuw aan te leggen natuur. Voor Natura 2000-gebieden gelden aanvullende eisen voorafgaand aan compensatie.

¹⁹ Het gaat hierbij met name om de achtergronddepositie van ammoniak.

²⁰ Hieronder verstaan we de kwetsbare gebieden uit de Wav, als ook de voor verzuring gevoelige gebieden die niet onder de Wav vallen. Het gaat hier niet om elk groenelement, maar om gebieden met een belangrijke natuurwaarde.

tergronddepositie de meest recente gegevens. Deze gegevens zijn op te vragen bij het RIVM en -indien beschikbaar- bij de provincie Overijssel;

- de autonome ontwikkeling van de ammoniakemissie en toekomstige ammoniakemissie van het bedrijf bij de verschillende alternatieven;
- de instandhoudingdoelstellingen en kritische depositiewaarden voor de Natura 2000-gebieden alsmede de beoogde natuurdoelen en kritische depositiewaarden van de overige natuurgebieden;
- de door het bedrijf veroorzaakte ammoniakdepositie op de natuurgebieden bij uitvoering van de alternatieven. Maak hierbij gebruik van het verspreidingsmodel welke specifiek is ontwikkeld voor de emissie van ammoniak.

Naast indirecte schade door vermesting en verzuring van natuurgebieden, kan ammoniakdepositie op bepaalde gewassen leiden tot directe ammoniakschade. Beschrijf in het MER of in de directe omgeving gewassen aanwezig zijn die als gevoelig voor directe ammoniakschade kunnen worden aangemerkt²¹.

5.3 Geurhinder

Beschrijf in het MER:

- de geurbelasting van de gevoelige objecten in odour units. Doe dit volgens de in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) aangegeven rekenmethode. Getoetst dient te worden op basis van artikel 3 Wgv. Indien de betreffende gemeente bij gemeentelijke verordening volgens artikel 6 Wgv andere waarden heeft vastgesteld, dan dienen deze waarden als toetsingskader;
- de momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden. Maak daarbij een inschatting van de maximale geurniveaus die zich kunnen voordoen;
- ga in op hoeveelheid en op de keuze van het soort voer (zoals natte of droge bijproducten) en de gevolgen hiervan.

Gezien de omvang van het initiatief, de omliggende woningen en de binnengekomen zienswijzen²² is het wenselijk een omgevingstoets uit te voeren. Betrek bij de vaststelling van de achtergrondbelasting van geurhinder²³ de reeds aanwezige, andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief en die nieuwe veehouderij-initiatieven waarvan de omvang en de locatie (bij benadering) bekend is²⁴.

²¹ Zie ook zienswijzen nr. 2, 5, 6, 7 en 10 waarin over gevoelige gewassen gesproken wordt.

²² Zienswijzen nr. 1 t/m 7, 9, 10 en 11 gaan in op de hoeveelheid burgerwoningen in de omgeving en de geuroverlast die mogelijk kan ontstaan.

²³ De rekenmethodiek, V-stacks gebied, werkt met een bereik van 2 km. rondom het initiatief. Houdt deze afstand aan voor het in kaart brengen van de achtergrondbelasting van geur (cumulatieve geurhinder).

²⁴ Zienswijze nr. 1 gaat in op andere ontwikkelingen en initiatieven op gebied van veehouderijen die spelen in de omgeving.

5.4 Luchtkwaliteit

5.4.1 Fijn stof

Beschrijf in het MER op kwantitatieve wijze:

- de achtergrondconcentratie in de directe omgeving van het bedrijf²⁵;
- de grootte en verandering van de stofemissies²⁶ door het initiatief, inclusief verkeersbewegingen;
- de bijdrage van de stofemissies aan de fijn stof -PM₁₀ en PM_{2,5}²⁷- concentraties in de lucht in de omgeving van het bedrijf²⁸, inclusief benodigde mitigerende maatregelen, beginnende op de grens van de inrichting;
- de toetsing van de fijn stofconcentraties aan de Wet milieubeheer (PM₁₀)²⁹ (luchtkwaliteitseisen)³⁰ en aan de luchtkwaliteitseisen zoals opgenomen in de EU-richtlijn voor PM_{2,5}.

Indien hieruit met zekerheid blijkt dat er geen overschrijding van de normen uit de Wet milieubeheer op zullen treden, is hiermee voldoende informatie voor het MER geleverd. Indien er twijfel mogelijk is over de vraag of de normen worden overschreden, is een modelberekening nodig voor de toetsing aan de luchtkwaliteitseisen, zoals opgenomen in de Wet milieubeheer. Deze berekeningen moeten worden uitgevoerd conform de Ministeriële regeling Beoordeling luchtkwaliteit 2007 van het Ministerie voor Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Beschrijf voor de modellering voor zowel het voornemen als de alternatieven:

- de ligging en grootte (in ha) van eventuele overschrijdingsgebieden;
- de hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- de hoeveelheid woningen en andere bestemmingen gelegen binnen de verschillende overschrijdingsgebieden³¹;

²⁵ De Commissie adviseert om hierbij gebruik te maken van de berekende achtergrond concentratiekaarten van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). Betrek hierbij ook de effecten op de luchtconcentraties van lokale initiatieven die nog niet zijn opgenomen in deze kaarten van het MNP.

²⁶ Zienswijzen nr. 3, 6, 7 en 9 gaan in op de toename van fijnstof.

²⁷ Het Europese Parlement heeft op 11 december 2007 streef- en grenswaarden voor PM_{2,5} vastgesteld. Naar verwachting zal de nieuwe EU-richtlijn eind 2008 zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. In beginsel kunnen de bepalingen van een richtlijn geen rechtstreekse werking hebben voordat de implementatietermijn is verstreken. Lidstaten dienen zich gedurende deze termijn wel te onthouden van maatregelen die het bereiken van het doel van de richtlijn in gevaar kunnen brengen.

²⁸ De gevolgen voor de PM_{2,5}-concentraties zijn momenteel het beste te bepalen op basis van de beschikbare PM₁₀- en NH₃-emissiegegevens. PM₁₀ en NH₃ emissies zijn daarbij af te leiden uit het aantal dieren en emissiefactoren, welke laatste afhankelijk zijn van o.a. het stalsysteem :

- Bij intensieve veehouderij kan de emissie van primair PM_{2,5} grofweg gelijk gesteld worden aan 20% van de PM₁₀ emissies. Daarvan kan vervolgens via een verspreidingsmodel de depositie berekend worden;
- Daarnaast moet de secundaire PM_{2,5} bepaald worden. Deze ontstaat doordat geëmitteerd NH₃ in de atmosfeer wordt omgezet in NH₄-deeltjes (NH₄NO₃ en (NH₄)₂SO₄). De omzetting van NH₃ naar NH₄-deeltjes bedraagt ca 5% per uur. De binnen een bepaald tijdsbestek gevormde NH₄ op een bepaalde locatie is daarbij afhankelijk van de windsnelheid. De gemiddelde windsnelheid in Nederland bedraagt 3,6 m/s. De fractie van de NH₃-emissie die op verschillende afstanden van de bron droog of nat deponeert als NH₃ danwel NH₄ is weergegeven in Van Jaarsveld, J.A. (1995), Modelling the atmospheric behaviour of pollutants. UvU Proefschrift; RIVM rapport nr. 722501005, 1995.

²⁹ Vanwege de heersende problematiek t.a.v. fijn stof en het feit dat intensieve veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof (PM₁₀) met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen.

³⁰ Sinds 15 november 2007 vervangt de gewijzigde Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen) het Besluit luchtkwaliteit 2005. De luchtkwaliteitseisen zijn opgenomen in de Wet milieubeheer.

³¹ Deze informatie is niet relevant voor de toetsing aan de grenswaarden en plandrempels uit de Wm. Deze gelden immers voor de buitenlucht in zijn algemeenheid (m.u.v. arbeidsplaatsen, waarop de Arbeidsomstandighedenwet van toepassing is). Voor het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gezondheidseffecten acht de Commissie het echter van belang ook inzicht te geven in de mate van blootstelling van de bevolking. Gevoelige bestemmingen zijn woningen, scholen, ziekenhuizen, scholen, speeltuinen en sportvelden.

- de mate van overschrijding van grenswaarden ter hoogte van woningen en andere bestemmingen.

Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer³².

5.5 Overige aspecten

5.5.1 Geluid

Verkeer

Beschrijf in het MER welke transporten worden verwacht³³. Geef daarin de reguliere bedrijfsvoering weer, maar benoem ook de transportbewegingen tijdens piekmomenten door bijvoorbeeld seizoensdrukke.

Ga ook in op de geluidseffecten van het voornemen door de extra verkeersbewegingen die de voorgenomen activiteit met zich meebrengt³⁴. Kijk hierbij in het bijzonder naar het effect van deze verkeersbewegingen (bijvoorbeeld optrekkend en remmend vrachtverkeer).

Inrichting

Breng in het MER de geluidseffecten van het voornemen in beeld, en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. Ga daarbij minimaal in op:

- de geluidsemissies voor de dag-, avond-, en nachtperiode, voor:
 - o een representatieve bedrijfssituatie inclusief het transport van mest en de geluidsproductie van de voerinstallaties;
 - o een regelmatige afwijking van de representatieve bedrijfssituatie (zoals bijvoorbeeld het laden of lossen van varkens);
 - o incidentele bedrijfssituaties. Geef aan hoe vaak deze laatste zich voor kunnen doen;
- de mate waarin geluidsemissies hinder kunnen veroorzaken, vooral waar de emissies boven de richtwaarden (kunnen) uitkomen;
- de geluidsemissie uit overige installaties.

5.5.2 Klimaat en Energie

Geef aan in hoeverre de uitstoot van broeikasgassen kan worden geminimaliseerd. Betrek hierbij naast onderstaande aspecten rond energieverbruik in ieder geval CO₂-zuinig bouwen en de wijze en duur van de mestopslag, aangezien mestopslag veel uitstoot van CO₂ en CH₄ kan veroorzaken.

Geef in het MER de energiehuishouding³⁵ voor het voorkeursalternatief en het MMA in hoofdlijnen weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en beschrijf indien aan de orde de te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

³² Zienswijzen nr. 1, 3, 6 en 7 wijzen op de vergunbaarheid van het voornemen.

³³ Zienswijzen nr. 1,2,3,4,5,6,7,9 en 11 uiten zorgen over de veiligheid vanwege een toename van (vracht)verkeer op de huidige infrastructuur.

³⁴ Zienswijzen nr. 3,6,7 en 9 gaan in op de Startnotitie waar de geluidsbelasting (nog) niet wordt genoemd.

³⁵ Zienswijzen nr. 3, 6 en 7

5.5.3 Veiligheid

Ga in de beschrijving van de veiligheid in op de opslag en verwerking van zuur, waarbij de speciale opslagvoorzieningen van het zuur en de opslag en verwerking van het spuiwater (de wijze van verwerking/afvoer en de hoeveelheid water) ten behoeve van de chemische of gecombineerde luchtwassystemen worden besproken.

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

5.5.4 Veewetziekten

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef hierbij aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen, ook in relatie tot de eventuele noodzaak om mest langer op te slaan.

5.5.5 Water

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem via bijvoorbeeld een watertoets in beeld. Besteed daarbij aandacht aan:

- de waterbalans van de bedrijfsmatige processen (bedrijfswatersysteem);
- de waterhuishouding van het hele plangebied (hemelwatersysteem);
- de maatregelen om te waarborgen dat de waterstromen die in het milieu/water terecht komen schoon blijven³⁶;
- de locaties en het ruimtebeslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers³⁷;
- de bronnering tijdens de bouw van de stallen. Breng de mogelijke consequenties met betrekking tot de waterhuishouding in beeld.

Geef in dit verband ook aan hoe en hoeveel water via een eigen bron wordt gewonnen en wat dit betekent voor wateronttrekking. Geef aan hoe reinigings-, spoel- en regenwater worden opgeslagen en afgevoerd.

5.5.6 Natuur

In paragraaf 5.1 en 5.2 wordt reeds naar informatie gevraagd met betrekking tot natuur. Met name de informatie in paragraaf 5.2 dient ook gebruikt te worden bij de afweging die in deze subparagraaf wordt gevraagd.

³⁶ Zienswijzen nr. 2,3,5,6,7,10 en 11 wijzen op het ontbreken van gemeenteriool.

³⁷ Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfiltreerd in de bodem te bewerkstelligen.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op de beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en de EHS. Het bedrijf kan invloed hebben op een kwetsbaar gebied ook al is het hierin niet gelegen of is het er niet direct naast gelegen (externe werking). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ga voor de Natura 2000-gebieden in op de instandhoudingsdoelstellingen. Mocht op grond van objectieve gegevens niet uit te sluiten zijn dat significante gevolgen op een Natura 2000-gebied mogelijk zijn, dan is ook een passende beoordeling nodig op grond van de Natuurbeschermingswet.³⁸ Beschrijf voor het EHS-gebied 'Schulterwolde' het (provinciale) toetsingskader en geef aan of de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden' worden aangetast.

Soortenbescherming

Op grond van de Flora- en faunawet (Ffw) is een aantal planten- en diersoorten beschermd. Ga na of de activiteit zal leiden tot in de Ffw genoemde verboden gedragingen. In het MER kan daartoe worden volstaan met het aangeven van de gevolgen voor relevante soorten van het natuurbeleid, of een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten. Besteed daarbij ook aandacht aan mogelijke mitigerende maatregelen.

De Commissie geeft in overweging om ook de informatie die benodigd is voor een ontheffing op grond van artikel 75 van de Ffw gelijktijdig met het MER te verkrijgen en te presenteren. Dit is niet verplicht, maar biedt de initiatiefnemer de mogelijkheid om ook deze informatie door de Commissie te laten toetsen op methodische juistheid, alsmede te laten beoordelen of de uitkomsten plausibel zijn.

Om te bepalen of een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig is dient een inventarisatie van de ruimtelijke verspreiding van alle in het studiegebied voorkomende relevante soorten te worden gemaakt. Afhankelijk van de conclusie is er mogelijk een ontheffingsverzoek op grond van artikel 75 Ffw noodzakelijk.

5.5.7 Landschap en Cultuurhistorie

Het initiatief is gelegen in een Nationaal landschap (voorheen Belvédèregebied) 'Noordoost-Twente'. Ga in op de kenmerken van dit gebied en op de effecten van dit initiatief op dit gebied. Betrek hierbij de 'Nota Ruimte'.

In een agrarische omgeving kunnen archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen, zoals bijvoorbeeld oude boerderijen en karakteristieke houtwallen. Neem in het MER een beschrijving op van de archeologische verwachtingswaarden, cultuurhistorische waarden en landschapselementen, als basis voor de effectbeschrijving van alternatieven en varianten. Indien er mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, dient dit door middel van inventariserend veldonderzoek verder in beeld te worden gebracht. Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

³⁸ Van Dobben & Van Hinsberg (2008), Overzicht van kritische stikstofdeposities voor habitattypen en Natura 2000-gebieden. De auteurs van dit rapport stellen: "Wanneer de atmosferische depositie op een locatie hoger is dan het kritische niveau van het aldaar voorkomende of gewenste habitatype, dan bestaat er een duidelijk risico op significant negatieve effecten (dat wil zeggen: het niet halen van het instandhoudingsdoel)".

Geef in het MER aan hoe de nieuwe inrichting optimaal landschappelijk kan worden ingepast³⁹. Geadviseerd wordt in het MER een visualisatie van het toekomstige bedrijf op te nemen.

6. VORM EN PRESENTATIE

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Verder wordt aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda toe te voegen. Op de kaarten moet de ligging en afstand tot kwetsbare natuurgebieden en objecten voor het verblijf van mensen (gevoelig voor geur, geluid etc.) goed worden aangegeven.

7. OVERIGE PUNTEN

Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit over de milieuvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden. Dit dient om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek gegeven wordt. Er bestaat een sterke koppeling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

³⁹ Zienswijzen 3,6,7 en 8 gaan ook in op het belang van een beschrijving in het MER van de landschappelijke inpassing.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Maatschap Loohuis-Hagedoorn

Bevoegd gezag: het college van burgemeester en wethouders van Tubbergen

Besluit: vergunning op grond van Wet milieubeheer

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C14.0

Activiteit: oprichten van een vleesvarkenshouderij

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de inspraakreacties is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in Gemeentelijke Publicatie van 19 augustus 2008

advies aanvraag: 20 augustus 2008

ter inzage legging: 20 augustus tot en met 1 oktober 2008

richtlijnenadvies: 22 oktober 2008

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

drs. T. Bakker (secretaris)

ir. N.G. Ketting (voorzitter)

ing. M.J.P. van Lieshout

ing. M. Pijnenburg

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. Familie P. Schuurman, Geesteren
2. Fam. R. Paus-Droste, Geesteren
3. E.R. en D.M. de Veen, Geesteren
4. Familie Egberink/Kamphuis, Geesteren
5. familie Renerink, Geesteren
6. T.F. Hoek en J.D.A. Hoek, Geesteren
7. R.J.A. Hoek, Geesteren
8. provincie Overijssel, Zwolle
9. Familie A.J.E. Biglaar, Geesteren
10. familie H. Jonker, Geesteren
11. Familie A. Löwik, Geesteren

Advies voor richtlijnen voor het MER Oprichting vleesvarkens-bedrijf Mts. Loohuis-Hagedoorn, gemeente Tubbergen

Maatschap Loohuis-Hagedoorn heeft het voornemen haar bedrijf te verbreden en naast de huidige melkveehouderij een vleesvarkenshouderij op te starten. De nieuwe locatie betreft een nu nog onbebouwd perceel aan de Witteveenseweg ongenummerd te Geesteren. Hiervoor wordt bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Tubbergen een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer aangevraagd. Voor de besluitvorming over de aanvraag van deze vergunning wordt de procedure van milieueffectrapportage doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2543-8

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

